

Nyheter från IFN

nr 7 • 2014

Två nya böcker

Lärare utan frihet –

När vänstern och högern kidnappade lärarprofessionen

Sweden and the Revival of the Capitalist Welfare State

Höstens publika aktiviteter rivstartade med två seminarier under augusti månad. Nya böcker presenterades; dels en bok av Johan Wennström om hur lärarprofessionen nedmonterats, dels en bok av Andreas Bergh om hur Sverige framgångsrikt kombinerat ökat välbefinnande med en relativt jämlik fördelning.

Från vänster: Cecilia Garne, moderator, Johan Wennström, IFN, Anna Ekström, Skolverket, och Jonas Vlachos, IFN och Stockholms universitet. Foto: Karl Gabor.

19 augusti | I boken *Lärare utan frihet* förklarar Johan Wennström, IFN, att såväl vänstern som högern i decennier har underminerat lärares yrkesstolthet och självständighet. Detta har bidragit till kunskapsskolans förfall. Boken kommenterades av Anna Ekström, generaldirektör Skolverket och Jonas Vlachos, skolforskare IFN och Stockholms universitet.

– Lärarna är helt avgörande för skolans resultat, sa Ekström och förklarade att hälften av dagens

lärare ångrar sitt yrkesval. Hon menade att lärarna måste ges förutsättningar och ansvar.

”När lärare inte tillåts vara fria styrs skolan efter kontroversiella näringslivsprinciper, som i utbildningssystemet resulterat i mätthysteri och överdrivna dokumentationskrav” skriver Johan Wennström. Han visar hur både vänsterns och högerens tanke-riktningar, från 1960-talet och framåt, format dagens skola – och ansvarar för resultaten.

På seminariet kommenterade Jonas Vlachos

Wennströms bok och förklarade att både vänstern och högern haft problem med skolans roll i samhällsbygget.

Forskningen, sa Vlachos, visar att nyrekryteringen av lärare fungerade bra fram till mitten av 1990-talet. Men vi vet egentligen inte vilka orsakerna till förändringen är. Anna Ekström påpekade att man måste titta på kraven för lärarnas behörighet.

Vad gäller lärarnas autonomi menade Anna Ekström att vi behöver hitta en balans mellan kontroll och självständighet.

– Det är viktigt eftersom forskarna visar positiva samband mellan lärarnas sätt att undervisa och elevernas kunskaper.

Från vänster ses Assar Lindbeck, Andreas Bergh och Irene Wennemo under ett välbesökt seminarium om välfärdsstatens framtid. Foto: Cecilia Larsson Lantz.

28 augusti| På ett seminarium presenterades Andreas Berghs bok *Sweden and the Revival of the Capitalist Welfare State*.

I boken förklarar Bergh, IFN och Lunds universitet, hur ett land framgångsrikt kan kombinera ökat välstånd med en relativt jämlik fördelning. På seminariet förklarade Bergh att den svenska ekonomin är robust, jämfört med länder i övriga Europa. Han frågade sig dock om svenskarna själva vet varför det går så bra för landet. Och så besvarade han frågan som var rubriken för seminariet – Är Sverige fortfarande en kapitalistisk välfärdsstat?

– Ja, gåsen [läs kapitalismen] värper fortfarande guldägg, svarade Bergh och fortsatte:

– Sverige är mer öppet, frihandelsvänligt och mer avreglerat än till exempel USA. Det är bara det att vi har höga skatter.

Han konstaterade att den svenska reformtakten avtagit från mitten av 1990-talet och särskilt under de senaste fyra åren.

– Fortfarande finns det behov av reformer. Problemen med utanförskap och strukturen på arbetsmarknaden har bara blivit större sedan 2006. Just nu har vi resit eftersom många arbetar i förhållande till den äldre befolkningen. Men runt 2020–30 kommer 40-talisterna att fresta på de kommunala finanserna. Då kommer dessutom färre att vara i arbetsför ålder.

Andreas Bergh gick i polemik med den franske

ekonomen Thomas Piketty – som vurmar för höga kapitalsskatter.

– I det svenska framgångsreceptet har vi använt kapitalismen och kapitalisterna som välståndsgenererande kraft för att skapa jobb och skatteintäkter. Vi har visserligen laborerat med höga kapitalsskatter och inkomstskatter men det var just under den tiden det inte gick så bra för Sverige.

Bergh konstaterade att dagens debatt om vinster i välfärden reser frågan om svenskarna verkligen förstått vad som skapar välstånd.

– Det ter sig för mig underligt att vi fokuserar på vinsten snarare än styrsystem, kvalitetsuppföljning och att ge incitament på rätt sätt. Kapitalism skapar välstånd därför att alla aktörer har drivkraften att fråga sig vad folk vill köpa, vad vi ska göra och hur vi ska göra det, snarare än att vända sig till staten i hopp om subventioner. Och då är vinstmotivet en av många drivkrafter som man ska bevara. Annars finns det risk att guldäggen upphör att komma!

Både Irene Wennemo och Assar Lindbeck lyfte fram kommunernas roll i diskussionen om välfärdsstatens framtid. Lindbeck påpekade att idén med det kommunala självstyret var att kommunerna själva skulle bestämma. Inte att staten ska ”lägga sig i” så snart kommuner gör olika.

IFN:s forskningsresultat publiceras i olika kanaler. Arbeten i preliminär form publiceras som working papers. I regel utkommer de senare i reviderad form i forskningstidskrifter som är externt granskade. Följande artiklar är de senaste som accepterats för publicering i vetenskapliga tidskrifter. Ytterligare artiklar finns att läsa på www.ifn.se.

Jon Fiva och **Olle Folke**, "Mechanical and Psychological Effects of Electoral Reform", *British Journal of Political Science*.

För att förstå hur valreformer påverkar politiska utfall behöver två effekter beaktas: hur de mekaniskt påverkar politiska utfall och hur väljare, partier och politiker reagerar på reformer. I denna studie presenteras en metod för att separera dessa två effekter. Metoden används för att studera effekten av en kommunal valreform i Norge.

Robert S Erikson, **Olle Folke** och James M. Snyder, "A Gubernatorial Helping Hand? How Governors Affect Presidential Elections", *Journal of Politics*.

Det finns en konsensus att guvernörer i USA kan hjälpa presidentkandidater från sitt eget parti med kampanj-arbete och därmed ge dem fler röster i guvernörens delstat. I denna studie visas att guvernören agerar som ett sänke i kampanjarbetet. Det genomsnittliga "straffet" för att guvernören tillhör samma parti som presidentkandidaten är hela 3 procentenheter mindre väljarstöd.

Davidson, Carl, **Fredrik Heyman**, Steven Matusz, **Fredrik Sjöholm** och Susan Zhu, "Globalization and Imperfect Labor Market Sorting", *Journal of International Economics*.

På en effektiv arbetsmarknad arbetar varje arbetstagare i det företag som bäst passar hans eller hennes kompetens. I denna uppsats undersöks hur ökad globalisering påverkar matchning mellan arbetstagare och arbetsgivare. I studien visas att ökad globalisering förbättrar matchningen. Det är en positiv välfärdseffekt av globalisering som sällan tidigare uppmärksammats.

Thomas Tangerås, "Renewable Electricity Policy and Market Integration", *Energy Journal*.

Här utvecklas en teori om hur styrmedel för att uppnå nationella förnybarhetsmål kan användas för att uppnå fördelaktiga elpriser för det egna landet. Snedvridna priser leder till otillräcklig marknadsintegration då nätinvesteringar blir olönsamma. Omställningen till en grön ekonomi står därför i motsättning till målsättningen om en inre europeisk elmarknad.

Niclas Berggren, **Andreas Bergh** och Christian Bjørnskov, "What Matters for Growth in Europe? Institutions versus Policies, Quality versus Instability", *Journal of Economic Policy Reform*.

I uppsatsen undersöks hur regelverk och ekonomiska reformer påverkar tillväxten i 35 europeiska länder. En lägre reformtakt kan tänkas ha fördelar genom att politiken blir mer förutsägbar. Vi finner dock att reformer för ökad tillväxt ökar tillväxten även om de skapar viss instabilitet.

Martin Ljunge, "Trust Issues: Evidence on the Intergenerational Trust Transmission from Children of Immigrants", *Journal of Economic Behavior and Organization*.

Studien visar att tillit överförs från mor till barn även då barnet lever i en annan miljö. Om tilliten i härkomstlandet är tillräckligt hög överförs den även till barn som lever i samhällen med låg tillit. Resultatet visar varför hög tillit är ihållande; påverkan i familjen skyddar mot omvärldsinfluenser.

Gissur Erlingsson, Jonas Linde och **Richard Öhrvall**, "Distrust in Utopia? Public Perceptions of Corruption and Political Support in Iceland before and after the Financial Crisis of 2008", *Government and Opposition*.

För ett årtionde sedan ansågs Island vara det minst korrupta landet i världen. Landet låg även i topp i allehanda välståndsindex. Sedan kom en bankkrasch och en ekonomisk kris som uppdagade olika oegentligheter. Vi finner att detta påverkade islänningarnas syn på korruption och även minskade den politiska tilliten och stödet för demokratin.

Pehr-Johan Norbäck, **Lars Persson** och **Joacim Tåg**, "Acquisitions, Entry, and Innovation in Oligopolistic Network Industries", *International Journal of Industrial Organization*.

Etablerade företag betalar ofta höga priser för innovativa företag som verkar på marknader med nätverkseffekter. Ett exempel är Googles köp av Waze för 1 miljard dollar 2013. Denna studie visar att de höga priserna kan motiveras med budkonkurrens mellan etablerade företag som betalar för att hålla nya företags innovationer borta från rivalerna.

Läs om ytterligare tio-talet nyligen accepterade artiklar på ifn.se

Ny forskare på IFN

Özge Öner är anställd som forskare på IFN från den 1 september. Özge disputerade i maj 2014 vid Internationella Handelshögskolan i Jönköping på avhandlingen *Retail Location*. Hennes forskningsområden är urban och regional ekonomi, detaljhandelsgeografi samt service- och turistnäringen.

Ewa Lazarczyk disputerade den 4 september på avhandlingen *Essays on Electricity Markets: Information and Trading*. Med en masterexamen från Warsaw School of Economics kom hon till Handelshögskolan i Stockholm 2008. Ewa Lazarczyk är knuten till IFN:s forskningsprogram Elmarknadens ekonomi.

Debatt & politik i urval

1 september | Mikael Stenkula, IFN, som ansvarat för ett omfattande skat-tehistoriskt projekt vid IFN, berättade om detta på ett välbesökt seminarium som arrangerades av Finansdepartementet. Tjänstemännen lyssnade till en presentation av framför allt inkomstskattens utveckling under de senaste 150 åren. "Det har skett ett trendbrott efter millennieskiftet. Det totala skattetrycket har sjunkit" förklarade Mikael Stenkula.

26 augusti | Olle Folke och Johanna Rickne, IFN, presenterade forskning om föräldraskap och politik i svenska kommuner på ett seminarium arrangerat av Liberala Kvinnor i riksdagen. Forskningen bygger på en enkät som besvarats av 400 ordförande och vice ordförande i kommunstyrelser. Det visar sig bland annat att många sammanträden äger rum på kvällar när föräldrar kan ha svårt att delta. I bilden ses Olle Folke, Birgitta Wistand (M) i mitten och Johanna Rickne inför paneldiskussionen.

25 augusti | När SVT Forum återupptog sina sändningar efter sommaruppehållet var Magnus Henrekson, IFN, inbjuden till studion för att kommentera valrörelsen från en ekonomisk horisont. Han förklarade att statsfinanserna utvecklats bra under Alliansregeringen: "[oppositionen] kan inte säga att det gått uruselt och att [regeringen] lånat till skattesänkningar".

11 augusti | Assar Lindbeck, IFN och Stockholms universitet, inledde tillsammans med finansminister Anders Borg och Stanley Fischer, vice chef för USA:s centralbank Federal Reserve, en internationell konferens om vad länder kan lära av kriser. Syftet med konferensen var att utbyta erfarenheter och lärdomar från "den allvarliga finansiella och ekonomiska kris som världsekonomin har genomgått". Bland talarna återfanns även Carmen Reinhart, Harvard Kennedy School, och Frank Smets från Europeiska centralbanken.

Nyhetsbrev:

"Nyheter från IFN" utkommer åtta gånger per år. Dessutom publiceras "Ny ekonomisk forskning" ett par gånger årligen.

Nyhetsbrev